

Modeling the socio-security development of Sistan and Baluchestan Province

Hosein Rezaei¹, Afsaneh zamani moghadam^{2*}, Gholamreza Memarzadeh Tehran³

¹ PhD student in public administration, implementation and development orientation Department of Public Administration, UAE.C., Islamic Azad University, Dubai, United Arab Emirates.

² Associate Professor, Department of Educational Management, Faculty of Management and Economics, Research Sciences Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

³ Assistant Professor, Department of Management, Research Sciences Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Received Date: 18 May 2025 Accepted Date: 10 October 2025

Abstract

Background and Objective: The capacities and capabilities of Sistan and Baluchestan province in terms of geography, natural and economic resources, and potential human resources are many, which, if realized, can bring many advantages to both the province and the region. Given the importance of this issue, the purpose of the present study is to design a social-security development model for Sistan and Baluchestan province.

Methodology: The research method is structural equation modeling and quantitative-survey. The research population consisted of all managers and employees of government organizations in Sistan and Baluchestan province. The sample size was 292 people selected using the Cochran formula. The research tool was a researcher-made questionnaire and the collected data were analyzed in two descriptive and inferential methods using SPSS 16 and Smart PLS software.

Results and Findings: Seven components play a role in explaining the socio-security development of Sistan and Baluchestan province, which are: economic security, social security, military security, development of justice, development of quality of life, development of social ethics, and finally development of political security. In order to examine the fit of the model, X², R and RS were examined, and the existence of a low X² and the ratio of chi-square to the degree of freedom of less than three, as well as the calculated coefficient of determination and adjusted coefficient of determination, indicated a proper fit of the model. Finally, from the summary of the factors, dimensions and components of the socio-security development model of Sistan and Baluchestan province, 4 factors were proposed with high priority. These factors are: first priority: military security, second priority: social security, third priority: development of quality of life, and finally, fourth priority: development of justice. It is hoped that this type of study will be a step towards deepening applied knowledge and improving the socio-security situation of Sistan and Baluchestan province.

Keywords: " Local development ", "Urban Constructions", " social development ", " security development ", " Sistan and Baluchestan ".

* Corresponding Author Email: a.zanimoghadam@srbiau.ac.ir

Cite this article: Rezaei,H. , Zamani Moghadam,A. and Memarzadeh Tehran,G. (2026). Modeling the socio-security development of Sistan and Baluchestan Province. Journal of Sustainable Urban & Regional Development Studies (JSURDS), 7(2), 167-187.

مدلسازی توسعه اجتماعی - امنیتی استان سیستان و بلوچستان

حسین رضایی^۱، افسانه زمانی مقدم^۲، غلامرضا معمارزاده طهران^۳

۱. دانشجوی دکتری مدیریت دولتی، گرایش تطبیق و توسعه، گروه مدیریت دولتی، واحد امارات، دانشگاه آزاد اسلامی، دبی، امارات متحده عربی.
۲. دانشیار گروه مدیریت آموزشی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، واحد علوم تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
۳. استادیار گروه مدیریت، واحد علوم تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۲/۲۸ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۷/۱۸

چکیده

زمینه و هدف: ظرفیت‌ها و توانمندی‌های استان سیستان و بلوچستان در جنبه‌های جغرافیایی، منابع طبیعی و اقتصادی و نیروی انسانی بالقوه بسیار است که در صورت بالفعل شدن این ظرفیت‌ها می‌تواند مزیت‌های بسیاری را هم برای استان و هم برای منطقه رقم بزند. با توجه به اهمیت این موضوع هدف پژوهش حاضر؛ طراحی مدل توسعه اجتماعی - امنیتی استان سیستان و بلوچستان است.

روش‌شناسی: روش پژوهش مدلسازی به شیوه معادلات ساختاری و کمی - پیمایشی است. جامعه پژوهش عبارت بودند از کلیه مدیران و کارکنان سازمان‌های دولتی استان سیستان و بلوچستان. تعداد نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۲۹۲ نفر انتخاب شدند. ابزار پژوهش عبارت بود پرسشنامه محقق ساخته و تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده، به دو روش توصیفی و استنباطی با استفاده از نرم افزارهای SPSS 16 و Smart PLS انجام شد.

نتایج و یافته‌ها: نتایج نشان داد هفت مؤلفه در تبیین توسعه اجتماعی - امنیتی استان سیستان و بلوچستان نقش دارند که عبارتند از: امنیت اقتصادی، امنیت اجتماعی، امنیت نظامی، توسعه عدالت، توسعه کیفیت زندگی، توسعه اخلاق اجتماعی، و در نهایت توسعه امنیت سیاسی. جهت بررسی برازش مدل، به بررسی R^2 ، R و RS پرداخته شد که وجود X^2 پایین و نسبت کای دو به درجه آزادی کمتر از سه، و همچنین ضریب تعیین و ضریب تعیین تعدیل شده محاسبه شده؛ نشان‌دهنده برازش مناسب مدل بود و در نهایت از جمع‌بندی عوامل، ابعاد و مؤلفه‌های مدل توسعه اجتماعی - امنیتی استان سیستان و بلوچستان، ۴ عامل، با اولویت بالا مطرح گردید. این عوامل عبارتند از: اولویت اول: امنیت نظامی، اولویت دوم: امنیت اجتماعی، اولویت سوم: توسعه کیفیت زندگی، و در نهایت اولویت چهارم: توسعه عدالت. امید است این نوع مطالعات گامی باشد در جهت تعمیق دانش کاربردی و ارتقای وضعیت اجتماعی - امنیتی استان سیستان و بلوچستان.

کلید واژه‌ها: " توسعه محلی "، " توسعه اجتماعی "، " توسعه امنیتی "، " سیستان و بلوچستان ".

* نویسنده مسئول: a.zanimoghdam@srbiau.ac.ir

ارجاع به این مقاله: رضایی، حسین، زمانی مقدم، افسانه و معمارزاده طهران، غلامرضا. (۱۴۰۵). مدلسازی توسعه اجتماعی - امنیتی استان سیستان و بلوچستان. فصلنامه مطالعات توسعه پایدار شهری و منطقه‌ای، ۷(۲)، ۱۶۷-۱۸۷.

مقدمه و بیان مسأله

توسعه اجتماعی و امنیت از جمله موضوعات کلیدی در مطالعات توسعه است که به عنوان زیربنای پیشرفت پایدار و ارتقای کیفیت زندگی جوامع به شمار می‌رود. استان سیستان و بلوچستان با توجه به موقعیت جغرافیایی، تنوع جمعیتی و چالش‌های اقتصادی و امنیتی خاص خود، نیازمند مدلی جامع و بومی برای تحقق توسعه اجتماعی-امنیتی است که بتواند به شکلی همزمان زمینه‌های رشد اقتصادی، بهبود عدالت اجتماعی، ارتقای کیفیت زندگی و تامین امنیت را فراهم آورد. امنیت اقتصادی، امنیت اجتماعی، امنیت نظامی و توسعه عدالت از مهم‌ترین مؤلفه‌هایی هستند که به عنوان ارکان اصلی این توسعه شناخته شده‌اند و تأثیر متقابل و پیچیده آن‌ها بر معیشت و رفاه جامعه غیرقابل انکار است.

بیان مسأله این پژوهش مبتنی بر این واقعیت است که علیرغم اهمیت توسعه و امنیت در استان سیستان و بلوچستان، وجود چالش‌های متعدد در این حوزه‌ها سبب شده است تا نیازمند طراحی مدلی کارآمد و علمی برای شناسایی و اولویت بندی عوامل مؤثر در توسعه اجتماعی-امنیتی این استان باشیم. عدم وجود چنین مدلی دقیق، موجب شده است که سیاستگذاران و مدیران استانی نتوانند به صورت هدفمند و برنامه‌ریزی شده به مسائل حیاتی امنیتی و اجتماعی بپردازند و شاهد ناکارآمدی در بهبود شرایط معیشتی، امنیتی و اجتماعی باشند. بنابراین، پژوهش حاضر با هدف طراحی مدل توسعه اجتماعی-امنیتی استان سیستان و بلوچستان، تلاش می‌کند تا از طریق استفاده از روش مدل معادلات ساختاری و جمع‌آوری داده‌های میدانی از مدیران و کارکنان سازمان‌های دولتی، مؤلفه‌های کلیدی این توسعه را شناسایی و براساس اولویت بندی علمی، راهکارهای مناسب بهبود و توسعه را ارائه نماید. از این رو بومی سازی مدل توسعه اجتماعی-امنیتی می‌تواند ضمن پاسخ دهی به نیازهای خاص استان، زمینه را برای برنامه‌ریزی‌های راهبردی و اتخاذ سیاست‌های مؤثر در جهت ارتقاء وضعیت کلی استان فراهم آورد و به توسعه پایدار و امنیت همه جانبه منجر شود. بدین ترتیب سوال اصلی پژوهش عبارتست از: مدلسازی توسعه اجتماعی - امنیتی استان سیستان و بلوچستان چگونه است؟

مبانی نظری پژوهش

توسعه اجتماعی

توسعه اجتماعی جوامع برگرفته از برنامه‌ریزی اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی است و این برنامه‌ریزی عموماً براساس مطالعاتی انجام می‌گیرد که بر روند تحول جامعه‌ای خاص در یک دوره مشخص صورت یافته باشد و با استفاده از روش مدل سازی و فرا افکنی تلاش می‌شود. آینده‌نگری‌های لازم جهت تدوین آمایش سرزمین که از حدود سال‌های دهه ۵۰ میلادی ابتدا در کشورهای اروپایی و با فاصله کمی در خط مشی‌ها و سیاست‌ها و راهکارهای اقتصادی-اجتماعی برای توسعه شهرها و ایجاد شهرها جدید یافته شوند. به ویژه به این نکته تاکید می‌شود که در ایجاد شهرهای جدید بر مجموعه‌ای از معیارهای اقلیمی، اقتصادی-اجتماعی و فنی بهترین مکانیابی انجام گیرد. (دولتخواه و همکاران، ۱۴۰۰: ۳۰)

در نهایت هدف غایی برنامه‌ریزی آن است که با بازنگری به پیشینه تاریخی از یک سو آینده قابل تصور از سوی دیگر، مهمترین شاخص‌ها و راه کارها برای بهینه سازی مصرف انرژی در ساخت شهرهای جدید و یا توسعه شهرهای کوچک و متوسط و بازسازی شهرهای بزرگ ارائه گردد. مطالعات مربوط به برنامه‌ریزی و آمایش سرزمین از ابتدا دهه ۵۰ میلادی در کشورهای اروپایی که در طول جنگ جهانی دوم به شدت تخریب شده بودند آغاز شد.

توسعه امنیتی

امنیت و توسعه در جهان کنونی دو مقوله مهم و حیاتی برای دولت‌ها می‌باشند و به همین دلیل اندیشمندان به لحاظ نظری تلاش بسیاری جهت تبیین نسبت میان آنها داشته‌اند. با وجود اینکه تعاریف بسیاری از امنیت ارائه شده است، اما صاحب‌نظران این حوزه از ارائه تعریفی مشخص و مورد اجماع از آن بازمانده‌اند و اغلب با تبیین چشم‌اندازهای مختلف به تجزیه و تحلیل مفهومی و آزمون فرضیات و ساختن نظریات درباره آن پرداخته‌اند (بالدوین، ۲۰۱۷: ۴۲) بر این اساس با مروری بر مکاتب و نظریات امنیتی مشخص می‌شود که چه تعاریفی از امنیت وجود دارد. واقع‌گرایان، تجزیه و تحلیل امنیت را

در سطح کلان و با در نظر داشتن دولت‌ها و مناسبات قدرت میان آن‌ها به عنوان مرجع امنیت مورد توجه قرار می‌دهند (یزدان‌فام، ۱۳۹۶؛ وندت، ۲۰۱۸: ۹۵)

آن‌ها نظم و امنیت را بر آزادی و عدالت و همچنین استبداد را بر آشوب و بی‌نظمی مقدم می‌دارند (قیصری، ۱۳۹۳). در مقابل، الگوی لیبرال از امنیت را می‌توان یک الگوی خوش‌بینانه مبتنی بر راهکارهای سیاسی با بهره‌گیری از ابزارهای حقوق بین‌الملل، سازمان‌های بین‌المللی، یکپارچگی سیاسی و دموکراتیزاسیون برای دستیابی به امنیت و صلح دانست (عبداله‌خانی، ۱۳۹۹؛ آندرا و نیکولا، ۲۰۲۰) که با طرح نظریه عدم تنازع میان حکومت‌های دموکراتیک بر گسترش این نوع حکومت‌ها از طریق افزایش مشروعیت سیاسی داخلی آن‌ها تأکید می‌کنند (استرادا کوئرو، ۲۰۱۸: ۵۴)

مکتب انتقادی در مطالعات امنیتی نیز در پی تشخیص ساختارهای سلطه و تلاش برای ویرانی آن‌ها و همچنین مشخص ساختن مطرودشدگان از اجتماع از طریق جایگزینی فرد به مثابه مرجع اصلی امنیت و ایجاد توان رهایی بخشیدن به آن‌ها برای امنیت بیشتر (یزدان‌فام، ۱۳۹۶؛ افتخاری و نصری، ۱۳۹۳) از طریق افزایش رضایت و مقابله با حس ناامیدی (افتخاری، ۱۳۹۳: ۲۶) کاهش فاصله میان انتظارات فرد و آنچه دارد، است. در مکتب کپنهاگ نیز امنیت در گرو بقاست و زمانی که چیزی به تهدید وجودی تبدیل شود، به موضوعی امنیتی بدل می‌شود (قیصری، ۱۳۹۳: ۶۵).

از دیدگاه طرفداران این مکتب، امنیت امری موسع و چندبعدی است و تعریف تهدید بر اساس ساختار اجتماعی و بر اساس مفهوم امنیتی‌سازی صورت می‌پذیرد. بر این اساس سیاست فراتر از قواعد بازی در نظر گرفته می‌شود و با برسازگی گفتمانی تهدید در قالب کنش گفتاری شرایط تبدیل زمینه‌های گوناگون به نگرانی‌های امنیتی توسط بازیگرانی که به آن مسائل اعتبار امنیتی (معمولاً ملی) می‌دهند، فراهم می‌شود (برینکستام، ۲۰۱۹: ۳۴؛ براون و گراوینقتل، ۲۰۱۸: ۷۵)

بدین ترتیب امنیتی‌سازی محصول درک بینادهنی اعضای جامعه اعم از داخلی و بین‌المللی خواهد بود (دهقانی فیروزآبادی و قرشی، ۱۳۹۱: ۲۴). با وجود این، در این رویکرد افراد نمی‌توانند مرجع امنیت باشند و دولت به عنوان محور امنیت قرار می‌گیرد (عبداله‌خانی، ۱۳۹۹).

پیشینه پژوهش

سابقی نژاد و همکاران در سال ۱۴۰۲ در مقاله ای با عنوان «بررسی نسبت اقتصاد سیاسی ناکوتیک و امنیت در استان سیستان و بلوچستان»، می‌نویسد: در این پژوهش، پرسش اصلی ناظر بر این مسئله است که متغیر اقتصاد سیاسی قاچاق مواد مخدر چگونه بر امنیت پایدار در استان سیستان و بلوچستان تأثیر گذاشته است؟ در پاسخ به این پرسش مقاله با استفاده از دو مفهوم «امنیت پایدار» و «اقتصاد سیاسی ناکوتیک» و همچنین جمع‌بندی از تجربیات جهانی پیرامون این دو مفهوم نشان می‌دهد اقتصاد سیاسی قاچاق مواد مخدر در استان سیستان و بلوچستان چگونه این استان را مستعد پیامدهای امنیتی نظیر آدم‌ربایی، گروگان‌گیری، قتل، گسترش خریدوفروش اسلحه و سرقت مسلحانه کرده است. روش این پژوهش تحلیل پسارویدادی از طریق تحلیل تطبیقی آمارهای موجود اقتصادی و امنیتی استان سیستان و بلوچستان و تحلیل محتوایی اظهارات فرماندهان نیروی انتظامی کشور درباره پیامدهای امنیتی مرتبط با موضوع مواد مخدر است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد اقتصاد سیاسی ناکوتیک در استان سیستان و بلوچستان با وجود آنکه نمی‌توان تخمین دقیقی را درباره گردش مالی آن برآورد کرد اما رقابت بسیار نزدیکی با آمار اقتصاد سیاسی رسمی در این استان دارد و ضعف اقتصاد سیاسی رسمی موجب شده است رشد اقتصاد سیاسی ناکوتیک پیامدهایی امنیتی نظیر افزایش قتل، آدم‌ربایی و قاچاق اسلحه را بر امنیت ملی در کشور تحمیل کند.

شهابی نژاد، همکاران در سال ۱۴۰۲ در مقاله ای تحت عنوان «رابطه امنیت سیاسی و مطالبه‌گری سیاسی و نقش آن در توسعه سیاسی استان سیستان و بلوچستان (مطالعه موردی شهر زاهدان)» می‌نویسد: روش پژوهش در این مطالعه از نوع توصیفی همبستگی می‌باشد و جامعه آماری نیز کلیه نخبگان فکری شهر استان سیستان و بلوچستان، شامل ۳۱۲ نفر از محققین، اساتید دانشگاه‌ها، کارشناسان، صاحب‌نظران و کنشگران مسائل سیاسی را شامل می‌شود که بر اساس محاسبه انجام شده از طریق فرمول کوکران تعداد ۱۷۳ نفر بعنوان حجم نمونه تعیین و با استفاده از روش نمونه‌گیری سهمیه‌ای

اطلاعات آنان استخراج شده است. در این تحقیق جهت سنجش توسعه سیاسی از پرسشنامه استاندارد توسعه سیاسی «هانتینگتون»، جهت سنجش امنیت سیاسی از پرسشنامه استاندارد امنیت سیاسی «باری بوزان» و جهت سنجش مطالبه گری سیاسی از پرسشنامه استاندارد مطالبه گری مدنی سیاسی «مارشال» استفاده شده است. در این پژوهش فرضیه‌هایی در رابطه با متغیرهای امنیت سیاسی، مطالبه گری سیاسی و توسعه سیاسی مطرح شد و نتایج حاصل از آزمون فرضیه اصلی پژوهش نشان می‌دهد که بین امنیت سیاسی با مطالبه گری سیاسی و نقش آن در توسعه سیاسی استان سیستان و بلوچستان رابطه معنادار و مستقیم و در حد متوسطی وجود دارد.

کیانی و طاهری در سال ۱۴۰۱ در مقاله ای با عنوان «واکاوی دلایل توسعه نیافتگی اقتصادی و تأثیر آن بر امنیت جنوب شرق ایران (مطالعه موردی: استان سیستان و بلوچستان)» نتیجه می‌گیرد: برای نشان دادن این موضوع با استفاده از روش کیفی مبتنی بر رویکرد توصیفی-تحلیلی، داده‌های مورد نیاز بر اساس مطالعات کتابخانه‌ای، اسنادی و سایر منابع و پژوهشات مرتبط با آن، گردآوری و سپس ظرفیت و قابلیت‌های توسعه و نیز موارد منجر به عدم توسعه اقتصادی و کاهش امنیت تحلیل شده است. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که، دوری استان سیستان و بلوچستان از مراکز فعال اقتصادی کشور، کم‌رنگ بودن نقش استان در اقتصاد ملی و پایین بودن نرخ تولید خالص در استان، همسایگی با هلال طلایی مواد مخدر و ... فقر و بیکاری را در استان افزایش داده و سبب گرایش مردم و جوانان به سوی اقتصاد پنهان و زیرزمینی شده است، که فساد و در نتیجه کاهش سطح امنیت در آن به خوبی نمایان است. از سوی دیگر فعال شدن ظرفیت‌های تجاری در استان (بندر چابهار و راه‌های تجاری)، تنها محور اقتصادی بالقوه استان نیز شرایط بهره‌وری مطلوب ندارد. بنابراین با ضعف رونق تولید اقتصادی و فعالیت تجاری، فعالیت‌های قاچاق مواد مخدر، قاچاق انسان، قاچاق انرژی، قاچاق کالا، و غیره رشد قابل توجهی یافته و بخشی از مردم مسیرهای غیرقانونی و کوتاه کسب درآمد را به مسیرهای قانونی ولی طولانی کسب درآمد، ترجیح می‌دهند. موارد مذکور سبب سلب امنیت بخصوص در سطح اقتصادی و در نتیجه توسعه نیافتگی استان شده است.

یاشار ذکی و همکاران در سال ۱۴۰۱ در پژوهشی با عنوان «چرخه توسعه نیافتگی، قاچاق و تشدید امنیت مرزی در استان سیستان و بلوچستان»: پژوهش حاضر که از نظر ماهیت موضوع از نوع تحلیلی تبیینی بوده و از طریق گردآوری اسناد و آخرین گزارشات سازمان‌های دولتی در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ ه.ش مدارک و اطلاعات موجود در کتب و اسناد علمی و تفسیر محتوایی آن‌ها به دست آمده، تلاش نموده است در یافته‌های پژوهش عوامل و شاخص‌های موثر و همچنین ارتباط بین سه مؤلفه توسعه نیافتگی، قاچاق و تشدید امنیت مرزی و همچنین در استان سیستان و بلوچستان مورد واکاوی قرار گیرد. مطابق یافته‌های پژوهش مشخص شد که مواردی همچون فقدان عدالت اجتماعی، عدم پایداری امنیت، پدیده قاچاق کالا، عدم تعادل‌های فضایی و جغرافیایی، ناپایداری سکونت و جمعیت، کاهش مشارکت‌های سیاسی و توسعه سیاسی، افزایش خشونت‌های سیاسی و فعالیت‌های تروریستی، همسایگی با کشور‌های توسعه نیافته و ناامن بر چرخه توسعه و امنیت ناحیه تأثیر گذاشته‌اند.

اکرمی و همکاران در سال ۱۴۰۰ در پژوهش خود با عنوان «طراحی الگوی راهبردی تحکیم و ارتقاء امنیت در استان سیستان و بلوچستان» می‌نویسد: پژوهش حاضر با هدف طراحی الگوی راهبردی تحکیم و ارتقاء امنیت در مناطق مرزی استان سیستان و بلوچستان به رشته تحریر درآمده است. برای دستیابی به داده‌ها با بهره‌گیری از ادبیات و مبانی نظری و مصاحبه با خبرگان و صاحب‌نظران پرسشنامه محقق ساخته متشکل از ۸۰ در ابعاد «جغرافیای طبیعی و انسانی»، «فرهنگی و اجتماعی»، «مدیریتی»، «سیاسی»، «اقتصادی»، «نظامی و انتظامی» و «قضایی و قانونی» تدوین و یک نمونه آماری ۱۴۰ نفره به سوالات آن پاسخ دادند. روایی پرسشنامه از سه طریق روایی محتوا، سازه و سنجش اعتبار محتوا تأیید و پایایی آن نیز توسط آزمون آلفای کرونباخ در نرم‌افزار SPSS، ۰/۹۵۳ محاسبه گردید. با تحلیل پرسشنامه به کمک آزمون KMO، بار تلت و آزمون همبستگی رتبه‌ای پیرسون، نتیجه گرفته شد که ارتباط مثبت و معناداری بین ابعاد هفت‌گانه وجود دارد و بر اساس آزمون فریدمن اولویت ابعاد به شرح ذیل می‌باشد: «مدیریتی»، «اقتصادی»، «سیاسی»، «نظامی و انتظامی»، «قضایی و قانونی»، «فرهنگی و اجتماعی» و «جغرافیای طبیعی و انسانی».

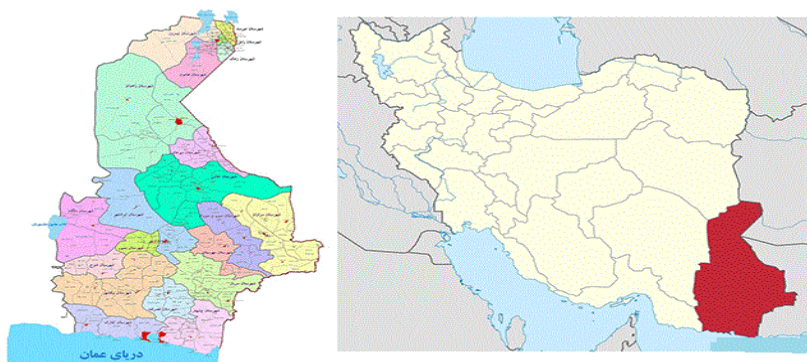
زالی و همکاران در سال ۱۴۰۰ در مقاله ای با عنوان: «بررسی رابطه متقابل امنیت و توسعه در مناطق مرزی ایران (مطالعه موردی: شهرستان‌های استان سیستان و بلوچستان)» می‌نویسد: پژوهش حاضر بر اساس هدف کاربردی و از نوع پژوهش

های علمی است و بر اساس ماهیت از دو روش توصیفی-تحلیلی و همبستگی استفاده شده است. نخست امنیت و ابعاد آن طی مطالعات کتابخانه ای و میدانی با استفاده از تکنیک ای. اچ. پی ارزیابی شد. سپس، توسعه و ابعاد آن با توجه به شاخص های منتخب در سطح هر شهرستان با روش تاکسونومی بررسی شد و با روش همبستگی ارتباط میان ابعاد امنیت و توسعه در سطح استان آزمون پیرسون گرفته شد. نتایج حاکی است که امنیت و ابعاد آن با توسعه و ابعاد آن شامل توسعه اجتماعی، فرهنگی، و اقتصادی ارتباط چشم گیری دارد و تغییر در هر بعد از امنیت تاثیر بسزایی در توسعه و ابعاد آن خواهد داشت و بالعکس. فقط در زمینه توسعه زیربنایی همبستگی معنادار حاصل نشد که با توجه به اینکه استان از لحاظ استقرار دارای فرصتی یگانه در میان همه استان های کشور است، توجیه شدنی است. در نهایت، بین امنیت و توسعه رگرسیون گرفته شد که بر اساس نتایج ۹۱/۶ درصد از توسعه استان را می توان با برنامه ریزی در راستای بهبود امنیت استان تبیین کرد.

محدوده مورد مطالعه

استان سیستان و بلوچستان پهناورترین استان ایران است و در جنوب شرقی کشور واقع شده است. این استان از نظر جغرافیایی، اقلیمی، و فرهنگی ترکیبی از کویر، کوهستان، جلگه، و دریا را در خود جای داده و موقعیتی راهبردی در مرزهای شرقی ایران دارد. سیستان و بلوچستان بین عرض های جغرافیایی ۲۵ درجه و ۳ دقیقه تا ۳۱ درجه و ۲۷ دقیقه شمالی و طول های ۵۸ تا ۶۳ درجه و ۲۰ دقیقه شرقی قرار دارد. از شمال با خراسان جنوبی، از غرب با کرمان و هرمزگان، از شرق با کشورهای پاکستان (حدود ۹۰۰ کیلومتر مرز مشترک) و افغانستان (حدود ۳۰۰ کیلومتر مرز مشترک)، و از جنوب با دریای عمان (حدود ۳۰۰ کیلومتر مرز آبی) هم مرز است. مرکز استان شهر زاهدان است و مهم ترین بنادر آن چابهار و کنارک در ساحل دریای عمان قرار دارند. مساحت استان حدود ۱۸۷۰۵۰۰ کیلومتر مربع است و حدود ۱۱ درصد مساحت کل کشور را تشکیل می دهد. از لحاظ طبیعی، این استان تنوع فراوانی دارد: در شمال، ناحیه سیستان شامل دشت های هموار آبرفتی و دریاچه خشک شونده هامون قرار دارد. در جنوب، ناحیه بلوچستان از کوه های بلند و دره های عمیق تا ساحل دریای عمان را در بر می گیرد. بلندترین نقطه استان، قله آتشفشانی تفتان با ارتفاع حدود ۳۹۴۱ متر است. رودخانه های مهم آن شامل رود هیرمند در شمال و رودهای باهوکلالت و بمپور در جنوب هستند. اقلیم استان عمدتاً گرم و خشک است، با میانگین بارش سالانه حدود ۱۴۰ میلی متر و میانگین دمای سالانه نزدیک به ۲۳ درجه سانتی گراد.

براساس سرشماری سال ۱۳۹۵، جمعیت استان حدود ۲،۷۷۵،۰۱۱ نفر بوده است و از نظر تراکم جمعیتی جزو کم تراکم ترین استان های کشور به شمار می رود. گروه های قومی عمده استان شامل بلوچ ها و سیستانی ها هستند. بلوچ ها بیشتر در جنوب و شرق استان سکونت دارند و عمدتاً اهل سنت اند، در حالی که سیستانی ها در شمال و پیرامون زابل زندگی کرده و عمدتاً شیعه مذهب اند. این ترکیب جغرافیایی و انسانی باعث شده استان سیستان و بلوچستان از نظر ترانزیت، کشاورزی گرمسیری، سواحل استراتژیک، و تنوع فرهنگی جایگاه ویژه ای در ایران داشته باشد.

شکل ۱- نقشه جغرافیایی استان سیستان و بلوچستان در نقشه کشور

شکل ۲- نقشه جغرافیایی استان سیستان و بلوچستان

ظرفیت ها و توانمندی های استان سیستان و بلوچستان

مزیت های نسبی استان بنا بر آخرین گزارش استانی اداره تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان سیستان و بلوچستان (۱۴۰۴) عبارتست از:

۱. موقعیت جغرافیایی ویژه و مناسب استان به لحاظ همجواری با کشورهای افغانستان و پاکستان (برخورداری از ۱۱۰۰ کیلومتر مرز خاکی با کشورهای پاکستان و افغانستان و ۳۰۰ کیلومتر مرز ساحلی در کنار دریای عمان).
- ۲ دسترسی به آبهای آزاد بین المللی خارج از تنگه هرمز و امکان ارتباط با کشورهای شرق آسیا، شبه قاره هند، چین، نشین های عربی و بازارهای آفریقائی.
۳. شرایط ممتاز استان برای تصدی نقش در بازرگانی ملی و ترانزیت خارجی میان اروپا و آسیای مرکزی با آبهای شرقی و جنوبی و شاخ آفریقا.
۴. اقلیم مناسب کشت محصولات سود آور صادراتی (خرما، مرکبات، موز، انبه)، دشت های هموار و اراضی مستعد در شمال و جنوب استان و وجود امکانات توسعه و ایجاد صنایع تبدیلی وابسته به محصولات کشاورزی در استان از جمله بسته بندی خرما، تولید قند مایع از شیر خرما و تولید خوراک دام از ضایعات و هسته خرما.
۵. وجود منابع غنی دریائی و آبریزان و اراضی و اقلیم مناسب در سواحل جنوبی برای توسعه فعالیتهای شیلاتی و صیادی و صنایع مرتبط با شیلات بجهت واقع شدن استان در مجاورت آبهای گرم دریای عمان و اقیانوس هند بعنوان قابلیت محوری و موثر استان با پتانسیل حدود ۱۲۰ هزار تن صید انواع ماهی، اراضی مستعد پرورش میگو و توسعه صنایع وابسته (بالغ بر ۴۲ هزار هکتار اراضی مستعد پرورش میگو در ۲۰ سایت مطالعه شده با تولید بیش از ۲۵۰۰ تن میگو در سطح زیر کشت ۱۰۰۷ هکتار)، وجود ۹ بندر صیادی ۶ محل تخلیه، تعداد ۲۰۰۰ فروند شناور صیادی با ۱۵ هزار نفر صیاد در منطقه چابهار، ۹ کارخانه کنسرو سازی، ۱۳ واحد عمل آوری و بسته بندی ماهی و میگو- ۵ کارخانه پودر ماهی- ۴ کارخانه لنج سازی چوبی- یک کارخانه لنج سازی فایبر گلاس- یک کارخانه ساخت قایق- ۱۹ کارخانه یخساز- ۸ واحد سرد خانه.
۶. وجود معادن نسبتا غنی و متنوع معدنی و سهم بالای استان در برخورداری از این معادن و امکان توسعه فعالیت های معدنی و قرار داشتن استان بر روی کمربندی فلزائی و معدنی جهان که از یوگسلاوی تا پاکستان ادامه دارد با ذخایر معدنی مانند کرومیت، مس، منگنز، سرب و روی، قلع، تنگستن، طلا و کانسارهای غیر فلزی نظیر تالک، منیزیت، گل سفید، فلدسپات، کائولن

- ، سیلیس و سنگهای ساختمانی بویژه گرانیت، وجود بیش از ۴۰۰ هزار تن گارنت با عیار ۴۰٪، ۱۰ میلیون تن آندالوزیت، ۵ میلیون تن فلدسپات، ۱۳۰ هزار تن سیلیس با عیار ۹۹/۸ و ۴۳ هزار تن آنتیموان.
۷. پتانسیل های معدنی حوزه تفتان و امکان استقرار کارخانجات چینی و کاشی و سرامیک در محدوده تفتان و شهرستان خاش.
۸. اقلیم مناسب برای توسعه فعالیت های گردشگری در سواحل دریای عمان و دامنه های تفتان و غیره.
۹. وجود نهادهای مهم اقتصادی و توسعه ای در سطح استان بویژه منطقه آزاد چابهار با امتیازات ویژه برای سرمایه گذاری تولیدی و خدماتی، وجود ۵ بازارچه مرزی در طول نوار مرزی استان با کشورهای همسایه افغانستان و پاکستان، منطقه ویژه اقتصادی زابل و وجود ۴۴ شرکت تعاونی فعال مرز نشین، طرح توسعه محور شرق به عنوان ابزارهای مهم اعمال سیاست های منطقه ای.
۱۰. برخورداری از حدود ۱۵ مرکز آموزش عالی با بیش از ۳۲ هزار دانشجو و مراکز آموزش فنی و حرفه ای در سطح استان.
۱۱. صنایع کشتی سازی در چابهار و وجود کشتی های مدرن صید و صیادی پرسیاوتر.
۱۲. وجود تاسیسات زیر بنایی مهم از جمله شبکه های وسیع حمل و نقل جاده ای، دریایی، ریلی و هوایی (وجود حداقل ۴ فرودگاه فعال در سطح استان و شرکت های هواپیمائی در استان)، سد پیشین و غیره.
۱۳. قابلیت ها و ظرفیت های جدید از جمله پتانسیل نیروی کار جوان و تحصیل کرده و مطالعات موجود منطقه ای.
۱۴. مرز میلک به عنوان مرز رسمی مبادلات تجاری با افغانستان و تردد مسافر.
۱۵. وجود ۶ گمرک فعال در سطح استان.
۱۶. بهره مندی از نزدیکترین مسیر به کشورهای آسیای میانه جهت ترانزیت کالاهای بین المللی و انتقال محصولات و شاهراه ترانزیت کالا از جنوب به شمال.
۱۷. وجود ۱۲ شهرک صنعتی مصوب در تمامی شهرستان های استان که ۹ شهرک فعال می باشد و همچنین وجود تعداد ۵ ناحیه صنعتی فعال در سطح استان.
۱۸. وجود اسکله های مهم کشتیرانی (اسکله نصب سریع شهید بهشتی، اسکله شهید کلانتری، اسکله ایران بندر).
۱۹. اتصال استان و مرز پاکستان به شبکه راه آهن سراسری کشور در آینده نه چندان دور. در این شرایط استان می تواند تبدیل به پل ارتباطی ریلی اروپا به آسیای جنوب شرقی شده و این امر مهمترین مزیت نسبی منطقه در توسعه صنعتی محسوب خواهد شد.
۲۰. تنها بندر مهم کشور در سواحل دریای عمان و شرق تنگه هرمز، بندر چابهار است که مزیت بزرگی در راه توسعه صنعتی استان می باشد.
۲۱. موقعیت بندری و مرزی استان که امکان تامین کالاهای واسطه ای صنعتی از خارج و دسترسی به بازارهای صادراتی را تسهیل می نماید.
۲۲. وجود پیشینه بازرگانی مناسب در منطقه.
۲۳. وجود امکانات فرودگاهی مناسب در استان.
۲۴. اقلیم مناسب و اعتدال هوا در زمستان شرایط مناسب برای کاشت محصولات نوبرانه و صادراتی فراهم کرده است (این قابلیت، امکان برداشت دوبار محصول را در سال فراهم آورده است).
۲۵. هوای مطبوع در فصل سرد سال در بسیاری از مناطق استان بویژه در ساحل دریا از دیگر مزیت های نسبی استان برای توسعه فعالیت های گردشگری محسوب می شود.
۲۶. انرژی خورشید و باد (از جمله مزیت های نسبی استان برای جایگزینی انرژی خورشید و انرژی باد بجای انرژی فسیلی الکتریکی) (گزارش استانی اداره تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان سیستان و بلوچستان، ۱۴۰۴).

روش پژوهش

با توجه به این که هدف پژوهش حاضر تدوین مدل توسعه‌ی اجتماعی - امنیتی استان سیستان و بلوچستان است و از آن جایی که در پژوهش‌های کاربردی هدف اصلی صرفاً کشف علمی نیست، بلکه آزمودن و بررسی کاربرد دانش است، بنابراین روش این پژوهش از نوع روش اکتشافی است. و نحوه گردآوری داده‌ها به روش آمیخته (کمی و کیفی) صورت گرفته است که نتایج بخش کیفی در مقاله (حسینی، همکاران، ۱۴۰۴: ۸۰) ارائه شده است حال در این مقاله نتایج بخش کمی که ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه می‌باشد، ارائه شده است. جامعه آماری شامل کلیه مدیران و کارکنان دولتی استان در سال ۱۴۰۰ می‌باشد. جامعه آماری تعداد ۱۲۱۳ نفر را تشکیل می‌دهد. که از روش نمونه‌گیری تصادفی و از طریق فرمول کوکران تعداد ۲۹۲ نفر از مدیران و کارکنان دولتی استان، به عنوان حجم نمونه در این پژوهش همکاری کردند.

روایی و پایایی پرسشنامه

روایی پرسشنامه: از آن جا که محتوای پرسشنامه، مؤلفه‌هایی را نشان می‌دهد که دارای بالاترین ضریب اهمیت می‌باشند، با توجه به تایید سوالات توسط خبرگان، روایی محتوای پرسشنامه مورد تایید قرار گرفته است.

پایایی پرسشنامه: در ابتدا جهت انجام آزمون‌های آماری، جهت تائید قابلیت اعتماد یا پایایی پرسشنامه کرونباخ آلفا محاسبه شده است. کرونباخ آلفا برای سنجش میزان تک بعدی بودن نگرش‌ها، قضاوتها و سایر مقولاتی که اندازه‌گیری آنها آسان نیست به کار می‌رود. هر قدر همبستگی مثبت بین سوالات بیشتر شود، میزان کرونباخ آلفا بیشتر خواهد شد و بالعکس هر قدر واریانس میانگین سوالات بیشتر شود آلفای کرونباخ کاهش پیدا خواهد کرد. نتایج حاصل از محاسبه ضریب آلفای کرونباخ را در ذیل ملاحظه می‌کنید.

جدول ۱: آلفای کرونباخ پرسشنامه به تفکیک مؤلفه‌ها

تعداد	انحراف استاندارد	واریانس	میانگین	آلفای کرونباخ	مؤلفه‌ها
۹	۱۶,۸۱۴۵۴	۲۸۲,۷۲۹	۵۴,۶۵۴۱	۰,۹۴۶	امنیت اقتصادی
۹	۱۶,۸۵۸۵۵	۲۸۴,۲۱۱	۵۵,۱۱۳۰	۰,۹۳۵	امنیت اجتماعی
۵	۹,۷۰۶۱۱	۹۴,۲۰۸	۲۹,۷۰۵۵	۰,۹۰۳	امنیت نظامی
۶	۱۱,۸۹۷۷۸	۱۴۱,۵۵۷	۳۶,۷۳۲۹	۰,۹۲۵	توسعه عدالت
۶	۱۱,۳۲۹۵۱	۱۲۸,۳۵۸	۳۹,۶۷۴۷	۰,۹۱۲	توسعه کیفیت زندگی
۸	۱۵,۵۵۱۴۱	۲۴۱,۸۴۶	۵۱,۸۸۷۰	۰,۹۴۶	توسعه اخلاق اجتماعی
۷	۱۴,۳۰۹۷۰	۲۰۴,۷۶۷	۴۴,۹۵۲۱	۰,۹۴۶	توسعه امنیت سیاسی

مأخذ: محاسبات نگارندگان.

همانگونه که ملاحظه شد میزان آلفای کرونباخ بر اساس موارد استاندارد، نشان دهنده پایایی در سطح بالاست. زیرا نتایج بدست آمده نشان می‌دهد که ضریب آلفای کل پرسشنامه توسعه‌ی اجتماعی - امنیتی استان سیستان و بلوچستان، ۰,۹۸۱ یا همان ۹۸٪ می‌باشد که ابزار استفاده شده از پایایی مطلوبی برخوردار است.

جدول ۲: آ آلفای کرونباخ کل پرسشنامه

ردیف	تعداد آیتم‌ها	آلفای کرونباخ
۱	۵۴	۰,۹۸۱

مأخذ: محاسبات نگارندگان.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده، از طریق پرسشنامه به دو روش توصیفی و استنباطی از طریق نرم افزار SPSS و Smart PLS انجام شده است. در این پژوهش برای توصیف داده‌ها از آمار توصیفی شامل فراوانی، درصد فراوانی، جدول توزیع فراوانی، ترسیم نمودارها و همچنین توصیف ویژگی‌های پاسخ دهندگان به پرسشنامه استفاده می‌گردد. در تحلیل استنباطی نیز به روش تحلیل عاملی، به تجزیه و تحلیل داده‌ها پرداخته خواهد شد.

بحث و یافته‌های پژوهش

توصیف داده‌ها

تعداد آزمودنی در این پژوهش شامل ۲۹۲ نفر بوده است که ویژگی‌های جمعیت شناختی آنها به صورت زیر می باشد:

۱-۱- جنسیت

بررسی انجام شده در زمینه جنسیت پاسخ دهندگان منتخب در نمونه نشان می‌دهد ۷۳٫۶ درصد پاسخگویان (۲۱۵ نفر) پاسخ دهندگان زن، ۲۶٫۰ درصد پاسخگویان (۷۶ نفر) پاسخ دهندگان مرد و در نهایت ۰٫۳ درصد پاسخگویان (۱ نفر) پاسخ دهندگان نامشخص هستند؛ بنابراین پاسخ دهندگان زن فراوانی بیشتری در این پژوهش دارند. جداول و شکل‌های زیر نشان دهنده توزیع فراوانی پاسخ دهندگان بر حسب جنسیت است.

جدول ۳: توزیع فراوانی جنسیت پاسخگویان منتخب در نمونه آماری

جنسیت		
درصد فراوانی	تعداد فراوانی	طبقه
۰٫۳	۱	نامشخص
۲۶٫۰	۷۶	مرد
۷۳٫۶	۲۱۵	زن
۱۰۰	۲۹۲	جمع

مأخذ: محاسبات نگارندگان.

جدول ۴: خروجی‌های آماره‌های آزمون (توصیفی و استنباطی)، (مد، میانه، میانگین، چولگی و کشیدگی، آلفای کرونباخ، مجموع و

میانگین مربعات

جمع	خطای استاندارد کشیدگی	خطای استاندارد چولگی	چولگی واریانس	بیشترین فراوانی	میانه	میانگین	تعداد
۵۷۳	۰٫۲۶۸	-۱٫۰۷۳	۰٫۲۰۹	۰٫۲۱۳	۲	۱٫۶۳	۲۹۲

مأخذ: محاسبات نگارندگان.

سن

بررسی انجام شده در زمینه سن پاسخ دهندگان منتخب در نمونه نشان می‌دهد: ۱٫۴ درصد سن پاسخ دهندگان (۴ نفر) بین ۳۰-۲۰ سال، ۴۷٫۶ درصد سن پاسخ دهندگان (۱۳۹ نفر) بین ۳۱-۴۰ سال، ۴۱٫۸ درصد سن پاسخ دهندگان (۱۲۲ نفر) بین ۴۱-۵۰ سال، و ۹٫۲ درصد سن پاسخ دهندگان (۲۷ نفر) ۵۰ سال به بالا می باشد. جداول و شکل‌های زیر نشان دهنده توزیع فراوانی پاسخ دهندگان بر حسب سن است.

جدول ۵- توزیع فراوانی سن پاسخ‌دهندگان منتخب در نمونه آماری

سن		
طبقه	تعداد فراوانی	درصد فراوانی
۲۰-۳۰	۴	۱,۴
۳۱-۴۰	۱۳۹	۴۷,۶
۴۱-۵۰	۱۲۲	۴۱,۸
۵۰ به بالا	۲۷	۹,۲
جمع	۲۹۲	۱۰۰

مأخذ: محاسبات نگارندگان.

جدول ۶- خروجی‌های آماره‌های آزمون (توصیفی و استنباطی) (۱)

جمع	خطای استاندارد کشیدگی	خطای استاندارد چولگی	چولگی	واریانس	بیشترین فراوانی	میانه	میانگین	تعداد
۹۷۲	۰,۲۳۷	-۰,۴۳۲	۰,۱۹	۰,۴۲۳	۰,۴۶۳	۲	۲,۵۴۹	۲۹۲

مأخذ: محاسبات نگارندگان.

سطح تحصیلات

بررسی انجام‌شده در زمینه سطح تحصیلات پاسخ‌دهندگان منتخب در نمونه نشان می‌دهد: ۱,۰ درصد پاسخ‌دهندگان (۳ نفر) دارای تحصیلات دیپلم، ۲,۷ درصد پاسخ‌دهندگان (۸ نفر) دارای تحصیلات لیسانس، ۶۹,۵ درصد پاسخ‌دهندگان (۲۰۳ نفر) دارای تحصیلات فوق لیسانس، و در نهایت ۲۶,۷ درصد پاسخ‌دهندگان (۹ نفر) دارای تحصیلات دکتری، می‌باشند. جداول و شکل‌های زیر نشان‌دهنده توزیع فراوانی پاسخ‌دهندگان بر حسب سطح تحصیلات است.

جدول ۷- توزیع فراوانی سطح تحصیلات پاسخ‌دهندگان منتخب در نمونه آماری

سابقه خدمت		
طبقه	تعداد فراوانی	درصد فراوانی
دیپلم	۳	۱,۰
لیسانس	۸	۲,۷
فوق لیسانس	۲۰۳	۶۹,۵
دکتری	۷۸	۲۶,۷
جمع	۲۹۲	۱۰۰

مأخذ: محاسبات نگارندگان.

جدول ۸- خروجی‌های آماره‌های آزمون (توصیفی و استنباطی)

جمع	خطای استاندارد کشیدگی	خطای استاندارد چولگی	چولگی	واریانس	بیشترین فراوانی	میانه	میانگین	تعداد
۶۷۸	۰,۲۹۳	۰,۰۹۳	۰,۱۴۱	۰,۱۵۲	۰,۳۴۱	۲	۲,۲۳۸۹	۲۹۲

مأخذ: محاسبات نگارندگان.

۱ مد، میانه، میانگین، واریانس، چولگی و کشیدگی، آلفای کرونباخ، مجموع و میانگین مربعات

سابقه خدمت

بررسی انجام شده در زمینه سابقه خدمت پاسخ‌دهندگان منتخب در نمونه نشان می‌دهد: ۱۴،۰ درصد پاسخ‌دهندگان (۴۱ نفر) زیر ۵ سال، ۵۳،۱ درصد پاسخ‌دهندگان (۱۵۵ نفر) بین ۶ تا ۱۲ سال، ۲۱،۹ درصد پاسخ‌دهندگان (۶۴ نفر) بین ۱۳ تا ۲۰ سال، ۶،۵ درصد پاسخ‌دهندگان (۱۹ نفر) بیش از ۲۱ سال، و در نهایت ۴،۵ درصد پاسخ‌دهندگان (۱۲ نفر) سابقه خدمت نامشخص دارند. جداول و شکل‌های زیر نشان‌دهنده توزیع فراوانی پاسخ‌دهندگان برحسب سابقه خدمت است.

جدول ۹- توزیع فراوانی سابقه خدمت پاسخ‌دهندگان منتخب در نمونه آماری

سابقه خدمت	تعداد فراوانی	درصد فراوانی
زیر ۵ سال	۴۱	۱۴،۰
۶ تا ۱۲ سال	۱۵۵	۵۳،۱
۱۳ تا ۲۰ سال	۶۴	۲۱،۹
۲۱ سال به بالا	۱۹	۶،۵
نامشخص	۱۲	۴،۵
جمع	۲۹۲	۱۰۰

مأخذ: محاسبات نگارندگان.

جدول ۱۰- خروجی‌های آماره‌های آزمون (توصیفی و استنباطی) (۱)

جمع	خطای استاندارد کشیدگی	خطای استاندارد چولگی	خطای واریانس	بیشترین فراوانی	میانگین	تعداد
۹۰۷	۰،۳۵۱	۱،۰۷۹	۰،۱۹	۰،۶۴۱	۰،۳۶۶	۲
						۲
						۲،۴۴۵
						۲۹۲

مأخذ: محاسبات نگارندگان.

تجزیه و تحلیل استنباطی داده‌ها

۲-۱- پاسخ به سوال اصلی پژوهش: چه مدلی برای توسعه اجتماعی-امنیتی استان سیستان و بلوچستان مناسب است؟ جهت بررسی و تعیین مدلی مناسب برای تعیین مدل توسعه اجتماعی-امنیتی استان سیستان و بلوچستان از روش تحلیل عاملی استفاده شد که فرآیند انجام کار و نتایج آن را در ذیل آمده است:

الف) تحلیل عاملی و بار عاملی

۱- تحلیل عاملی

به جهت حل مشکلاتی همچون، کاهش حجم متغیرها و یا تشکیل ساختاری جدید برای آنها از روش تحلیل عاملی استفاده می‌شود. تحلیل عاملی بر اساس ملاک‌های تجربی و عملی، تعداد متغیرهایی را که خیلی زیاد هستند را به چند عامل کاهش می‌دهد و تجزیه و تحلیل آنها را ساده تر می‌کند. تحلیل عاملی، عمل کاهش متغیرها به عامل را از طریق گروه بندی کردن متغیرهایی که با هم همبستگی متوسط و یا نسبتاً زیادی دارند، انجام می‌دهد.

۲- بار عاملی

قدرت رابطه بین عامل (متغیر پنهان) و متغیر قابل مشاهده بوسیله بار عاملی نشان داده می‌شود. در واقع بار عاملی مقدار عددی است که میزان شدت رابطه میان یک متغیر پنهان و متغیر آشکار مربوطه را طی فرآیند تحلیل مسیر مشخص می‌کند.

۱) مد، میانگین، واریانس، واریانس، چولگی و کشیدگی، آلفای کرونباخ، مجموع و میانگین مربعات

هرچه مقدار بار عاملی یک شاخص در رابطه با یک سازه مشخص بیشتر باشد، آن شاخص سهم بیشتری در تبیین آن سازه ایفا می کند.

همچنین اگر بار عاملی یک شاخص منفی باشد، نشان دهنده تاثیر منفی آن در تبیین سازه مربوطه می باشد. بار عاملی مقداری بین صفر و یک است. اگر بار عاملی کمتر از ۰/۳ باشد رابطه ضعیف در نظر گرفته شده و از آن صرف نظر می شود. بار عاملی بین ۰/۳ تا ۰/۶ قابل قبول است و اگر بزرگتر از ۰/۶ باشد خیلی مطلوب است. (کلاین، ۱۹۹۴: ۵۱).

ب) مدل تحلیل عاملی با استفاده از نرم افزار Smart PLS

۱- تحلیل عاملی اکتشافی

در ادامه مدل تحلیل عاملی شاخص های تعیین مدل توسعه ای اجتماعی-امنیتی استان سیستان و بلوچستان را ملاحظه می فرمائید. همانگونه که قبلاً هم گفته شد اگر بار عاملی کمتر از ۰/۳ باشد رابطه ضعیف در نظر گرفته شده و از آن صرف نظر می شود. بار عاملی بین ۰/۳ تا ۰/۶ قابل قبول است و اگر بزرگتر از ۰/۶ باشد خیلی مطلوب است. (کلاین، ۱۹۹۴: ۵۱)

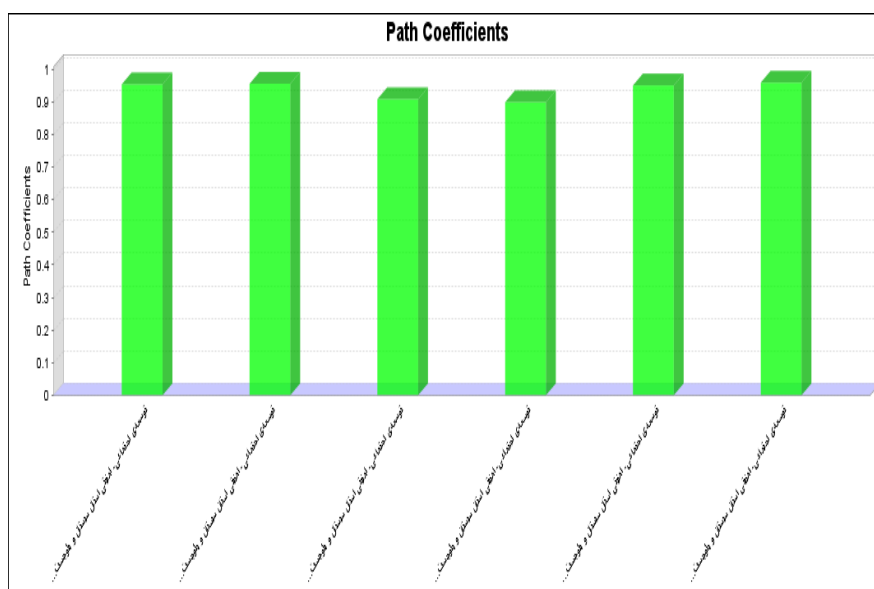
شکل ۳- مدل تحلیل عاملی شاخص های تدوین مدل توسعه ای اجتماعی-امنیتی استان سیستان و بلوچستان

همان طور که در مدل نشان داده شده است، از بین ۷ مؤلفه هیچ یک از آن ها بارعاملی کمتر از ۰,۳ نداشتند لذا از روند تحلیل عاملی حذف نمی گردند و در روند تحلیل باقی می ماند.

جدول ۱۱- ضریب مسیر خروجی حاصل از تحلیل عاملی اکتشافی به تفکیک مؤلفه ها

ردیف	مسیر	ضریب مسیر
۱	امنیت اجتماعی <<< امنیت نظامی	۰,۹۵۴
۲	امنیت نظامی <<< توسعه کیفیت زندگی	۰,۹۵۴
۳	توسعه کیفیت زندگی <<< توسعه اخلاق اجتماعی	۰,۹۵۷
۴	توسعه اخلاق اجتماعی <<< توسعه عدالت	۰,۹۰۶
۵	توسعه عدالت <<< توسعه امنیت سیاسی	۰,۹۴۹
۶	توسعه امنیت سیاسی <<< امنیت اقتصادی	۰,۸۹۷
۷	امنیت اقتصادی	۰,۸۳۰

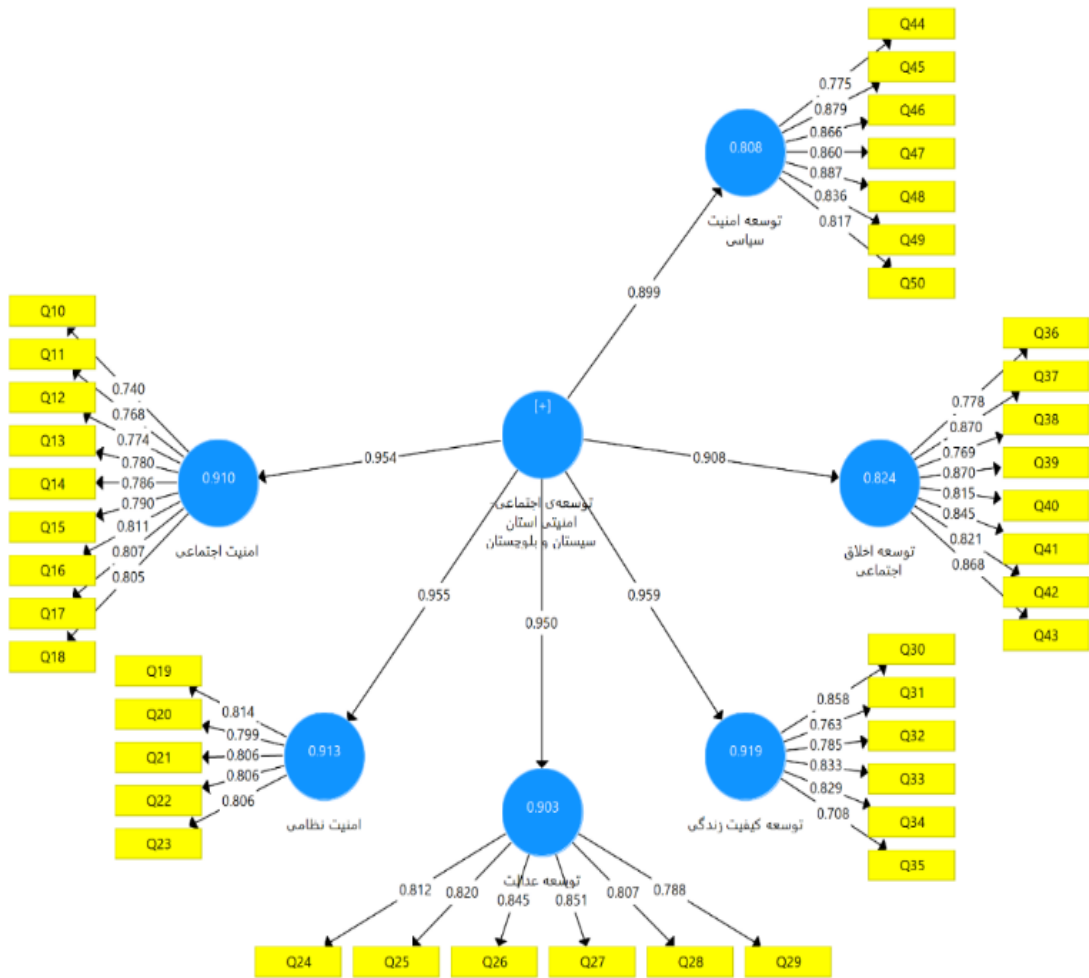
مأخذ: محاسبات نگارندگان.

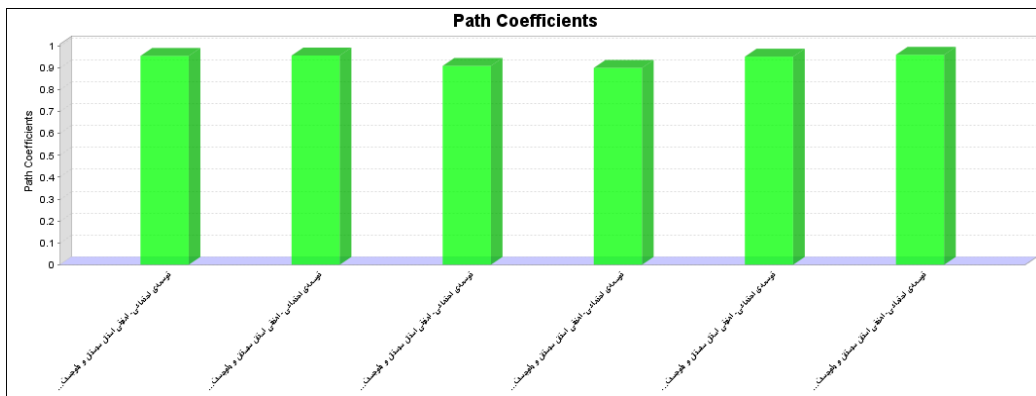
نمودار ۱- ضریب مسیر خروجی حاصل از تحلیل عاملی اکتشافی به تفکیک مؤلفه ها مأخذ: محاسبات نگارندگان

۲- تحلیل عاملی تائیدی

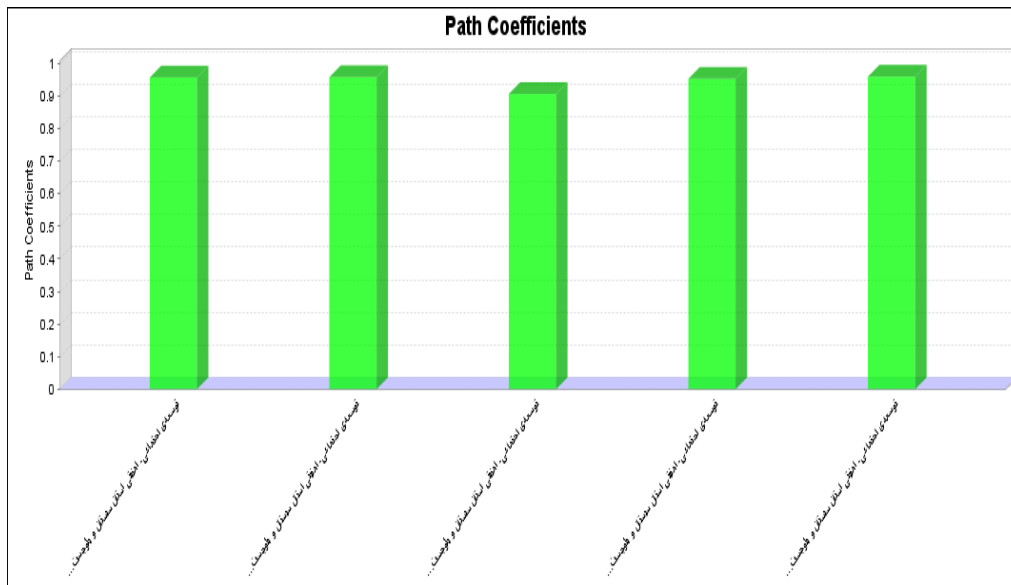
همان گونه که در مدل تحلیل عاملی اکتشافی ملاحظه شد، از مؤلفه هایی که معرف شاخص های تعیین مدل توسعه ای اجتماعی - امنیتی استان سیستان و بلوچستان بود، به دلیل آنکه هیچ یک از مؤلفه ها بارعاملی کمتر از ۰,۳ نداشت، از روند تحلیل عاملی حذف نگردیدند و با توجه به اینکه کلیه گویه های باقیمانده بزرگتر از ۰/۶ بود، مدل «خیلی مطلوب» است. در ادامه محقق با حذف مرحله ای مؤلفه های با بارهای عاملی ۰,۸ و کمتر، به دنبال رتبه بندی مجدد شاخص ها با استفاده از تحلیل عاملی تائیدی می باشد.

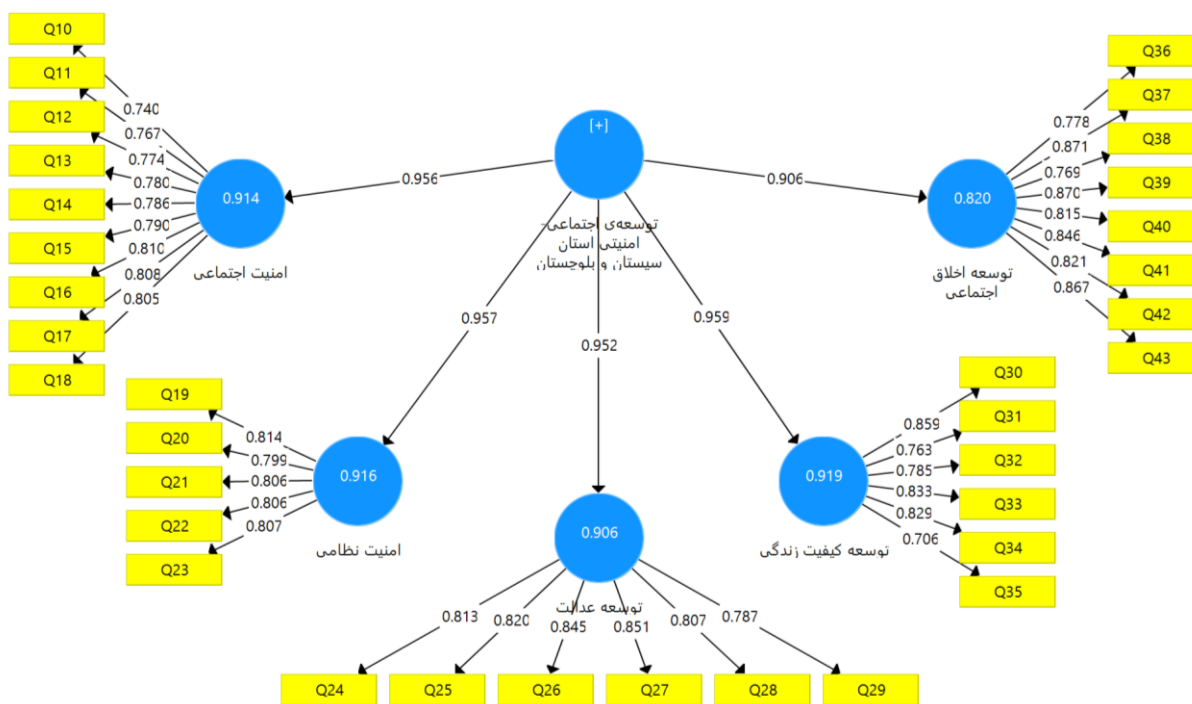
شکل ۴- مدل تحلیل عاملی (تأییدی مرحله اول) شاخص‌های مدل توسعه‌ی اجتماعی - امنیتی استان سیستان و بلوچستان ، با حذف بارهای عاملی ۰/۸ و کمتر

نمودار ۲- مدل تحلیل عاملی (تأییدی مرحله دوم) شاخص‌های مدل توسعه‌ی اجتماعی - امنیتی استان سیستان و بلوچستان ، با حذف بارهای عاملی ۰/۸ و کمتر

نمودار ۳- ضریب مسیر خروجی حاصل از تحلیل عاملی تأییدی مرحله اول به تفکیک مؤلفه‌ها

شکل ۵- مدل تحلیل عاملی (تأییدی مرحله سوم) شاخص‌های مدل توسعه‌ی اجتماعی-امنیتی استان سیستان و بلوچستان، با حذف بارهای عاملی ۰/۸ و کمتر

جدول ۱۲- بارعاملی حاصل از تحلیل عاملی تأییدی مرحله سوم به تفکیک مؤلفه‌ها

معناداری	بارعاملی	مسیر	ردیف
	۰,۹۱۴	امنیت اجتماعی	۱
	۰,۹۱۶	امنیت نظامی	۲
معنادار	۰,۹۰۶	توسعه عدالت	۳
	۰,۹۱۹	توسعه کیفیت زندگی	۴
	۰,۸۲۰	توسعه اخلاق اجتماعی	۵

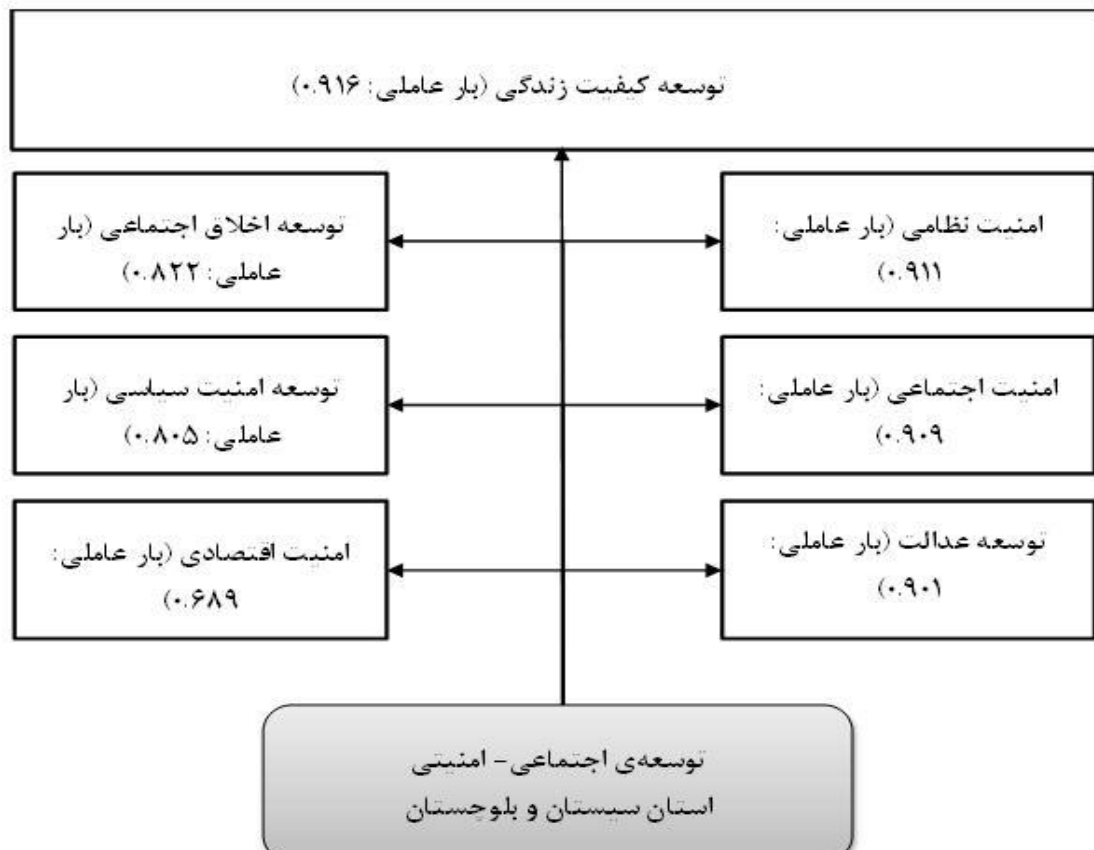
مأخذ: محاسبات نگارندگان

جدول ۱۳- اولویت بندی مؤلفه‌ها بر اساس تحلیل عاملی تأییدی مرحله دوم

بارعاملی	مسیر	اولویت بندی	ردیف
۰,۹۱۹	توسعه کیفیت زندگی	اولویت اول	۱
۰,۹۱۶	امنیت نظامی	اولویت دوم	۲
۰,۹۱۴	امنیت اجتماعی	اولویت سوم	۳
۰,۹۰۶	توسعه عدالت	اولویت چهارم	۴
۰,۸۲۰	توسعه اخلاق اجتماعی	اولویت پنجم	۵

مأخذ: محاسبات نگارندگان

در نهایت با توجه به مدل تحلیل عاملی شاخص‌های توسعه‌ی اجتماعی - امنیتی استان سیستان و بلوچستان در نمودار ۵، «مدل توسعه‌ی اجتماعی - امنیتی استان سیستان و بلوچستان»، به شرح ذیل ارائه می‌گردد.

شکل ۶- مدل توسعه‌ی اجتماعی - امنیتی استان سیستان و بلوچستان

پاسخ به سوال پژوهش براساس نتایج: مدل توسعه‌ی اجتماعی-امنیتی استان سیستان و بلوچستان شامل چه مؤلفه‌ها و شاخص‌هایی می‌باشد؟ یافته‌ها نشان داد: عوامل، ابعاد و مؤلفه‌های مدل توسعه‌ی اجتماعی-امنیتی استان سیستان و بلوچستان به ترتیب اولویت عبارتند از: ۱-امنیت اقتصادی. ۲-امنیت اجتماعی. ۳-امنیت نظامی. ۴- توسعه عدالت. ۵. توسعه کیفیت زندگی. ۶-توسعه اخلاق اجتماعی. ۷- توسعه امنیت سیاسی. بدین ترتیب از مؤلفه‌هایی که معرف شاخص‌های تعیین مدل توسعه‌ی اجتماعی-امنیتی استان سیستان و بلوچستان بود، به دلیل آنکه هیچ یک از مؤلفه‌ها بار عاملی کمتر از ۰٫۳ نداشت، از روند تحلیل عاملی حذف نگردیدند و با توجه به اینکه کلیه گویه‌های باقیمانده بزرگتر از ۰/۶ بود، مدل «خیلی مطلوب» می‌باشد. لذا محقق، با حذف مرحله‌ای مؤلفه‌های با بارهای عاملی ۰٫۸ و کمتر، به دنبال رتبه‌بندی مجدد شاخص‌ها با استفاده از تحلیل عاملی می‌باشد. و در نهایت هر ۷ مؤلفه باقیمانده، با شاخص‌های آن‌ها، تحت عنوان ابعاد و مؤلفه‌های مدل توسعه‌ی اجتماعی-امنیتی استان سیستان و بلوچستان مورد پذیرش قرار گرفت.

بررسی یافته‌ها و بحث

خلاصه یافته‌ها

الف- مدل

همان‌طور که بیان شد در این پژوهش، جهت بررسی و تعیین مدلی مناسب توسعه‌ی اجتماعی-امنیتی استان سیستان و بلوچستان از روش تحلیل عاملی استفاده شد. به جهت حل مشکلاتی همچون، کاهش حجم متغیرها و یا تشکیل ساختاری جدید برای آنها از روش تحلیل عاملی استفاده می‌شود. تحلیل عاملی بر اساس ملاک‌های تجربی و عملی، تعداد متغیرهایی را که خیلی زیاد هستند را به چند عامل کاهش می‌دهد و تجزیه و تحلیل آنها را ساده‌تر می‌کند. تحلیل عاملی، عمل کاهش متغیرها به عامل را از طریق گروه‌بندی کردن متغیرهایی که با هم همبستگی متوسط و یا نسبتاً زیادی دارند، انجام می‌دهد. قدرت رابطه بین عامل (متغیر پنهان) و متغیر قابل مشاهده بوسیله بار عاملی نشان داده می‌شود. در واقع بار عاملی مقدار عددی است که میزان شدت رابطه میان یک متغیر پنهان و متغیر آشکار مربوطه را طی فرآیند تحلیل مسیر مشخص می‌کند. هرچه مقدار بار عاملی یک شاخص در رابطه با یک سازه مشخص بیشتر باشد، آن شاخص سهم بیشتری در تبیین آن سازه ایفا می‌کند. همچنین اگر بار عاملی یک شاخص منفی باشد، نشان دهنده تاثیر منفی آن در تبیین سازه مربوطه می‌باشد. بار عاملی مقداری بین صفر و یک است. اگر بار عاملی کمتر از ۰/۳ باشد رابطه ضعیف در نظر گرفته شده و از آن صرف نظر می‌شود. بارعاملی بین ۰/۳ تا ۰/۶ قابل قبول است و اگر بزرگتر از ۰/۶ باشد خیلی مطلوب است. (کلاین، ۱۹۹۴).

همان‌طور که قبلاً هم نشان داده شده است، از بین ۷ مؤلفه هیچ یک از آن‌ها بارعاملی کمتر از ۰٫۳ نداشتند لذا از روند تحلیل عاملی حذف نگردیدند و در روند تحلیل باقی ماندند. در نهایت با توجه به مدل تحلیل عاملی شاخص‌های توسعه‌ی اجتماعی-امنیتی استان سیستان و بلوچستان در قالب، «مدل توسعه‌ی اجتماعی-امنیتی استان سیستان و بلوچستان»، به شرح ذیل ارائه می‌گردد:

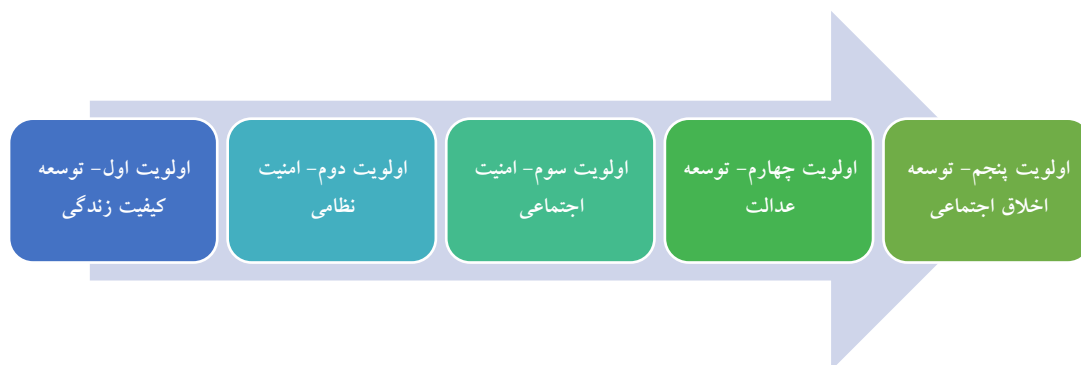
توسعه‌ی اجتماعی - امنیتی استان سیستان و بلوچستان

شکل ۶- مدل توسعه‌ی اجتماعی - امنیتی استان سیستان و بلوچستان

ب- اولویت بندی مؤلفه‌های مدل

از جمع‌بندی در خصوص عوامل، ابعاد و مؤلفه‌های مدل توسعه‌ی اجتماعی - امنیتی استان سیستان و بلوچستان، ۴ عامل، با اولویت بالا مطرح گردید. این عوامل عبارتند از: اولویت اول: امنیت نظامی، اولویت دوم: امنیت اجتماعی، اولویت سوم: توسعه کیفیت زندگی، و در نهایت اولویت چهارم: توسعه عدالت.

شکل ۷- اولویت بندی مؤلفه‌ها

ج- بحث و تبیین نتایج

توسعه اجتماعی و امنیت پایدار در مناطق مرزی لازم و ملزوم یکدیگر است. همچنین شدت عدم تعادل منطقه ای میان مناطق مرزی و مناطق داخلی در ایران بر توسعه ی ملی تاثیرگذار است. به عبارت دیگر اگر چه توسعه نیافتگی در مناطق مرزی که منجر به ناامنی می شود اثرات خود را بر توسعه نیافتگی و ناامنی در کل کشور می گذارد. در این پژوهش به بررسی و تحلیل توسعه ی اجتماعی- امنیتی استان سیستان و بلوچستان پرداخته و مدل مناسب برای توسعه ی اجتماعی- امنیتی استان سیستان و بلوچستان، ارائه شد.

نتایج پژوهش حاضر با مطالعات شهرام بی باک (۱۴۰۰)؛ شهبازی، زهره؛ مبارکی، مهدی (۱۴۰۰)؛ بصیری، دکتر محمدعلی؛ افشاری، عبدالرحمن (۱۴۰۰)؛ دهقانیان، مجید؛ زارعی، بهادر؛ نجفی، محمد جواد (۱۴۰۰)؛ حسینی راد، سیدمحمد؛ پریزاد، رضا (۱۴۰۰)؛ میر، میلاد (۱۴۰۰)؛ ابوالفتحی، حجت الله؛ بهرامی، شهاب؛ یوسفی، بهرام؛ عیدی، حسین؛ درستکار، احسان (۱۴۰۰)؛ دنیس ریو، آجا موری، لیلی شاناهان، مایکل جی شاناهان و مانوئل آیزنر (۲۰۲۲)؛ پیتر کی اسمیت، کریگ اچ هارت (۲۰۲۲)؛ پانل سیرا کنوالا محمد تقی مهرانب محمدحسن مصطفی انوارا سلمان رضا نقویب آصف حسین خوجه (۲۰۲۲)؛ ئینگ پانا، جین زوآپ، یانجی جانگ، جنان لیاب و جانکسی وو (۲۰۲۲)؛ همسو است.

همچنین نتایج محقق در این پژوهش با نتایج پژوهشات و مطالعات حسینی، سیدابراهیم؛ سیدی، فرانک (۱۳۹۹)؛ قشقایی، کیوان (۱۳۹۹)؛ حسینی، محمدرضا (۱۳۹۹)؛ فاضلی، میرزا حسین (۱۳۹۹)؛ رضایی، یوکابد (۱۳۹۹)؛ قنبری، پونه؛ حکاک زاده، مینا (۱۳۹۹)؛ رضایی، مهرانگیز؛ محبی، علی اکبر (۱۳۹۹)؛ آجی کومار سینگ، بهیم جیوتی، سانجیو کومار، سانجایا کومار لنکا، (۲۰۲۱)؛ ایمون مک کانن (۲۰۲۰)؛ همسو است و البته محقق گسترده تر و جامع تر عمل کرده است.

پیشنهاد‌های پژوهش

با توجه به نتایج به دست آمده در پژوهش حاضر که به طراحی مدل توسعه ی اجتماعی- امنیتی استان سیستان و بلوچستان پرداخته است، می توان پیشنهاد‌های نظری و کاربردی متعددی ارائه نمود که به تعمیق دانش علمی و ارتقای وضعیت اجتماعی- امنیتی استان کمک نماید.

۱. پیشنهاد‌های نظری:

ارتقا و تعمیق مطالعات ترکیبی توسعه اجتماعی و امنیتی: پژوهش حاضر نشان داد که توسعه اجتماعی و امنیتی در این استان رابطه ای پیچیده و چندبعدی دارند. مطالعات آتی می توانند به بررسی تعاملات چرخه ای و علیتی میان مؤلفه های امنیت اقتصادی، امنیت اجتماعی، امنیت نظامی و توسعه عدالت بپردازند و نقش میانجی و تعدیل گر این عوامل را بهتر روشن کنند. گسترش مدل های معادلات ساختاری در زمینه های منطقه ای: نتایج این پژوهش تاییدکننده اهمیت استفاده از تکنیک های پیشرفته آماری مانند مدل های معادلات ساختاری در مطالعات منطقه ای است. پژوهشگران می توانند این روش را در استان های دیگر و حوزه های مشابه اجتماعی- امنیتی بکار گیرند تا الگوهای قابل تعمیم تری استخراج شود.

توسعه نظریه های امنیت و توسعه متناسب با شاخص های بومی: یافته ها بیانگر الویت بندی شاخص های امنیتی و توسعه ای خاص استان سیستان و بلوچستان است. پژوهشگران نظریه هایی را پایه ریزی کنند که شاخص ها و مؤلفه های بومی هر منطقه را در برگیرد و درک بومی سازی شده از توسعه و امنیت را ارائه دهد.

۲. پیشنهادهای کاربردی:

اولویت بندی و تقویت امنیت اقتصادی: با توجه به اینکه امنیت اقتصادی به عنوان یکی از مهمترین مؤلفه در تبیین توسعه اجتماعی - امنیتی شناسایی شده است، ضروری است سیاستگذاران و مدیران استانی برنامه های توسعه اقتصادی پایدار، ایجاد فرصت های شغلی، و حمایت از بخش های مولد را در اولویت قرار دهند.

تقویت امنیت اجتماعی از طریق ارتقای عدالت و کیفیت زندگی: برنامه های عدالت اجتماعی و بهبود کیفیت زندگی می تواند به کاهش نابرابری ها و افزایش رضایت عمومی کمک کند. توجه ویژه به توسعه اقتصادی - اجتماعی، ایجاد فرصت های برابر در شغل، ارائه تسهیلات مادی و غیر مادی، توسعه خدمات شهری - استانی و کاهش تبعیض های اجتماعی از طریق جلب مشارکت تمامی افراد ساکن در منطقه برای تصمیم گیری و اجرای طرح های محلی و ... در دستور کار باشد.

ارتقاء امنیت نظامی و سیاسی با توجه به شرایط منطقه: با توجه به جایگاه امنیت نظامی و امنیت سیاسی در مدل، لازم است تمهیداتی برای بهبود همکاری نهادهای امنیتی، افزایش آگاهی شهروندان و تقویت نهادهای مدنی از طریق نهادهای مردمی، رسانه ها و افراد معروف و معتمدان منطقه صورت گیرد که همزمان توسعه و امنیت پایدار را تضمین نماید.

آموزش و توانمندسازی مدیران و کارکنان دولتی: برگزاری کارگاه های آموزشی برای افزایش توانمندی مدیران و کارکنان سازمان های دولتی استان در زمینه توسعه اجتماعی و امنیتی، با تأکید بر مفاهیم، شاخص ها و روش های بکاررفته می تواند تاثیر مثبتی بر اجرای مدل پیشنهادی داشته باشد.

امید است این پیشنهادها بتواند مبنایی مفید برای پژوهش ها و برنامه ریزی های آتی در استان سیستان و بلوچستان باشند و توسعه ای پایدار و امنیتی همه جانبه را محقق نماید.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

نویسندگان اصول اخلاقی را در انجام و انتشار این پژوهش علمی رعایت نموده اند و این موضوع مورد تأیید همه آنهاست.

مشارکت نویسندگان

مشارکت نویسندگان در مقاله به شکل توضیح داده شده از سوی مجله، مورد تأیید نویسندگان این مقاله است.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

حامی مالی

مقاله حاضر فاقد حمایت مالی است.

سپاسگزاری

از کلیه کسانی که در مراحل مختلف نوشتن این مقاله با نظرات خود ما را یاری دادند سپاسگزاری می کنیم.

منابع و مأخذ

اوشانا شیرآباد، بلیس، اکبری نامدار، شبنم و نجفقلی پور کلانتری، نسیم (۱۴۰۴) تحلیل نقش الگوهای فضایی در تعاملات اجتماعی و تقویت همبستگی قومی و دینی (نمونه موردی: محلات مرکزی منتهی به خیابان امام ارومیه با تأکید بر نظریه فضاهای زندگی کریستوفر الکساندر). *فصلنامه مطالعات توسعه پایدار شهری و منطقه ای*، ۶(۲)، ۱۶۷-۱۸۳.

- اکرمی، سیدمهدی، ذوالفقاری، حسین، شعبانی اصل، محمدرضا و شفیعی، جمال (۱۴۰۰) طراحی الگوی راهبردی تحکیم و ارتقاء امنیت در استان سیستان و بلوچستان. *امنیت ملی*، ۱۱(۴۲)، ۳۱۸-۲۸۵.
- بادکو، بهروز و حسینی، سمیه (۱۳۹۶) بررسی تأثیر حضور گردشگران بر محیط زیست شهرستان نور از دید جامعه میزبان. *میراث و گردشگری*، ۲(۵)، ۱۰۹-۱۳۸.
- سابقی نژاد، رحیم، شریعتی، شهرروز و اسلامی، محسن (۱۴۰۲) نسبت اقتصاد سیاسی ناکوتیک و امنیت در استان سیستان و بلوچستان. *فصلنامه مطالعات راهبردی*، ۲۷(۲)، ۶۵-۸۸.
- شهبابی نژاد، اسماعیل، اژدری، بهناز و بابایی ساخمرس، مرتضی (۱۴۰۲) رابطه امنیت سیاسی و مطالبه گری سیاسی و نقش آن در توسعه سیاسی استان سیستان و بلوچستان (مطالعه موردی شهر زاهدان). *فصلنامه تحولات سیاسی اجتماعی معاصر ایران*، ۲(۴)، ۳۶۱-۳۸۷.
- دوستی سیاهمرد، مجتبی و حیدری، محمد تقی (۱۴۰۵). تحلیل شهردیفرانسیل و تأثیر آن بر مسائل اجتماعی و اقتصادی شهر شاندرمن. (e227456). *فصلنامه مطالعات توسعه پایدار شهری و منطقه ای*، ۷(۱)، e227456
- رضایی، حسین و افسانه زمانی مقدم، غلامرضا معمارزاده طهران (۱۴۰۴) شناسایی مؤلفه‌های توسعه‌ی اجتماعی-امنیتی استان سیستان و بلوچستان، *نشریه مطالعات اجتماعی و فرهنگی*.
- زالی، نادر، حیدری، صفورا، و ابی زاده، سامان (۱۴۰۰) بررسی رابطه متقابل امنیت و توسعه در مناطق مرزی ایران (مطالعه موردی: شهرستان‌های استان سیستان و بلوچستان) *پژوهش‌های جغرافیای انسانی (پژوهش‌های جغرافیایی)*، ۵۳(۳)، ۱۱۶۳-۱۱۴۳.
- قدوسی، وحید؛ نظم‌فر، حسین و رحمتی، منصور (۱۴۰۳). تغییرات کاربری اراضی و شبیه‌سازی رشد و توسعه شهری (مطالعه موردی شهر اردبیل). *مطالعات توسعه پایدار شهری و منطقه‌ای*، ۶(۳)، ۱۸۵-۱۶۹.
- کیانی، وحید و طاهری، محسن (۱۴۰۱) واکاوی دلایل توسعه نیافتگی اقتصادی و تأثیر آن بر امنیت جنوب شرق ایران (مطالعه موردی: استان سیستان و بلوچستان). *پژوهش‌های جغرافیای سیاسی*، ۷(۱)، ۱-۲۵.
- گزارش استانی اداره تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان سیستان و بلوچستان (۱۴۰۴) ظرفیت‌ها و توانمندی‌های استان سیستان و بلوچستان (مزیت‌های نسبی منطقه)، *وب سایت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی*.
- یاشار ذکی، جواد غلامی، محمد یوسفی شاتوری (۱۴۰۱) چرخه توسعه نیافتگی، قاچاق و تشدید امنیت مرزی در استان سیستان و بلوچستان، *نشریه علوم و فنون مرزی، پیاپی ۴۱ (تابستان ۱۴۰۱)*
- یوسفی، صالح؛ تازه، مهدی؛ میرزایی، سمیه؛ مرادی، حمیدرضا و توانگر، شهلا (۱۳۹۳). مقایسه الگوریتم‌های مختلف طبقه‌بندی تصاویر ماهواره‌ای در تهیه نقشه کاربری اراضی (مطالعه موردی: شهرستان نور). *سنجش از دور و سامانه اطلاعات جغرافیایی در منابع طبیعی*، ۵(۳)، ۶۷-۷۶.
- Akrami, Seyed Mehdi, Zolfaghari, Hossein, Shabani Asl, Mohammad Reza and Shafiei, Jamal (2017) Designing a strategic model for strengthening and promoting security in Sistan and Baluchestan Province. *National Security*, 11(42), 285-318. [In Persian].
- Ghodousi, Vahid; Nazmfar, Hossein and Rahmati, Mansour (2014). Land use changes and simulation of urban growth and development (case study of Ardabil city). *Sustainable Urban and Regional Development Studies*, 6(3), 185-169. [In Persian].
- Kiani, Vahid and Taheri, Mohsen . (2014). Analysis of the reasons for economic underdevelopment and its impact on the security of southeastern Iran (Case study: Sistan and Baluchestan Province). *Political Geography Research*, 7(1), 1-25 [In Persian].
- Oshana Shirabad, Bliss, Akbari Namdar, Shabnam and Najafgholipour Kalantari, Nasim (2015) Analysis of the role of spatial patterns in social interactions and strengthening ethnic and religious solidarity (Case study: Central neighborhoods leading to Imam Urmia Street with emphasis on Christopher Alexander's theory of living spaces).

- Quarterly Journal of Sustainable Urban and Regional Development Studies, 6(2), 167-183. **[In Persian]**.
- Provincial Report of the Cooperative, Labor and Social Welfare Department of Sistan and Baluchestan Province (1404) Capacities and capabilities of Sistan and Baluchestan Province (relative advantages of the region), website of the Ministry of Cooperative, Labor and Social Welfare. **[In Persian]**.
- Rezaei, Hossein and Afsaneh Zamani Moghadam, Gholamreza Memar zadadeh Tehran (2015) Identifying the components of social-security development in Sistan and Baluchestan Province, Journal of Social and Cultural Studies. **[In Persian]**.
- Sebejjinejad, Rahim, Shariati, Shahroz and Eslami, Mohsen (2013) The relationship between the political economy of narcotics and security in Sistan and Baluchestan Province. Strategic Studies Quarterly, 27(2), 65-88. **[In Persian]**.
- Shahabinejad, Esmail, Ajdari, Behnaz and Babaei Sakhmers, Morteza (2013) The relationship between political security and political demand and its role in the political development of Sistan and Baluchestan Province (a case study of Zahedan City). Contemporary Iranian Political and Social Developments Quarterly, 2(4), 361-387. **[In Persian]**.
- Dosti Siahmard, Mojtaba and Heydari, Mohammad Taghi. (2013). Differential city analysis and its impact on social and economic issues in Shandarman City. (e227456). Quarterly Journal of Sustainable Urban and Regional Development Studies, 7(1), e227456. **[In Persian]**.
- Yashar Zaki, Javad Gholami, Mohammad Yousefi Shatoori (1401) The cycle of underdevelopment, smuggling and intensification of border security in Sistan and Baluchestan Province, Journal of Border Sciences and Technologies, No. 41 (Summer 1401) **[In Persian]**.
- Yousefi, Saleh; Taze, Mehdi; Mirzaei, Somayeh; Moradi, Hamidreza and Tavangar, Shahla (2014). Comparison of different algorithms for classifying satellite images in preparing land use maps (Case study: Noor County). Remote Sensing and Geographic Information Systems in Natural Resources, 5(3), 67-76. **[In Persian]**.
- Zali, Nader, Heydari, Safoora, and Abizadeh, Saman (2017) Investigating the mutual relationship between security and development in the border areas of Iran (Case study: counties of Sistan and Baluchestan Province) Human Geography Research (Geographical Research), 53(3), 1143-1163. **[In Persian]**.